

นางฮาโตยาม่า คาโอรุ¹ สตรีที่ช่วยให้สามีอัมพาตได้เป็นนายก

เขียนโดย อิมามิ ฮิซาโอะ²

แปลโดย อาทร พึ่งธรรมสาร³

นางคาโอรุกับครอบครัว

¹ นายฮาโตยาม่า อิชิโร (1883-1959) สามีของนางฮาโตยาม่า คาโอรุเป็นนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นในปี 1954 ถึง 1956

² อิมามิ ฮิซาโอะ (1920 ~) เป็นนักวิจารณ์การเมือง และนายกสมาคมนักวิจารณ์แห่งประเทศไทยเป็นอาชีพ เขามีประสบการณ์ที่มหาวิทยาลัยเคโอ ในปี 1945 บทความเรื่องนี้เป็นบทความเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับเมียนายกญี่ปุ่น 15 คน ที่ท่านเขียนลงนิตยสาร GEKKANPEN ที่ลงในช่วงเดือนพฤศจิกายน 1980 ถึงเดือนมกราคม 1982 เป็นการแนะนำภรรยานายกทั้ง 15 คนในเชิงอัตชีวประวัติ ตั้งแต่หล่อนยังเยาว์วัย รักใคร่ชอบพอและแต่งงานกับชายหนุ่มที่เป็นนายกในอนาคตอย่างไร หลังสามีได้เป็นนายกแล้ว หล่อนได้ปฏิบัติตัวแบบไหน มีส่วนช่วยให้สามีประสบความสำเร็จยิ่ง ๆ ขึ้นหรือไม่อย่างไร ผู้แต่งสามารถพรรณนาไว้อย่างน่าอ่าน คล้ายเป็นนวนิยาย เป็นเรื่องที่น่าสนใจตามมาก (ผู้แปล)

³ รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ฮาโตยาม่า คาโอรุ

-1-

นางฮาโตยาม่า คาโอรุ เกิดในปี 1888 ปีนี้ (1981) หล่อนมีอายุได้ 92 ปีแล้ว แต่หล่อนยังมีสุขภาพแข็งแรงดี แต่ก็ไม่ค่อยได้ไปไหนมาไหนเช่นแต่ก่อนแล้ว เก็บตัวใช้ชีวิตยามชราในบ้านตระกูลฮาโตยาม่า ที่โอโตะวะ มีชีวิตที่เปล่าเปลี่ยวอ้างว้าง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหล่อนจะย่างเข้าวัยชราเช่นนั้นแล้ว และไม่คอยได้ติดต่อกับโลกภายนอกแล้วก็ตาม แต่สติสัมปชัญญะและนิสัยใจคอของหล่อนก็เหมือนเช่นอดีตไม่มีการเปลี่ยนแปลงแม้แต่น้อย ถ้ามีก็คือ หล่อนดูห่างเหินจากเหตุการณ์ต่างๆ ของโลกปัจจุบันไปบ้าง ความจริงจะบอกว่าห่างเหินก็ดูจะไม่เหมาะนัก ที่ถูกน่าจะบอกว่าหล่อนมีความสนใจเรื่องราวภายนอกน้อยลง

บัดนี้สิ่งที่ผุดขึ้นในหัวสำนักของหล่อนเป็นพักๆ คงจะเป็น ชีวิตความเป็นอยู่เมื่อครั้งยังศึกษาอยู่ที่วิทยาลัยสตรีที่โคชิมะชิโนโตเกียว ที่หล่อนยังนั่งชุดนักศึกษาสมัยนั้นที่มีเสื้อแขนยาว กระโปรงกางเกงแบบญี่ปุ่นสีม่วง รองเท้าสีดำ ส้นไม่สูงนัก หรือไม่กี่คงเป็นภาพที่หล่อนไปดูแข่งเรือกับคุณฮาโตยาม่า อิชิโร่นักศึกษามหาวิทยาลัยโตเกียวที่จะเป็นสามีในเวลาต่อมาของหล่อนในวันสุดสัปดาห์หรืออาจเป็นภาพที่หล่อน

เดินคลอเคลียกับอิชิโร ไปตามริมถนนเลียบริมคลอง เล่าเรื่องในใจ และวาดภาพอนาคตของคู่รักที่จะเป็นของพวกเขาดำตามประสาของคนรักก็ว่าได้ นอกจากนั้นแล้ว หล่อนคงนึกถึงสภาพของฮาโตยาม่า อิชิโรเมื่อสงครามยุติใหม่ๆ ที่ฮาโตยาม่าได้หวนกลับไปสู่วงการเมืองที่ต้องพบกับความยุ่งยากที่น่าหนักใจและเมื่อกำลังจะได้เป็นนายกแล้ว อยู่ๆ กองกำลังยึดครองประเทศญี่ปุ่นมีคำสั่งให้ปลดฮาโตยาม่าออก อันเป็นประสบการณ์ที่แสนจะขมขื่นทั้งของสามีและหล่อนที่เป็นคู่ทุกข์คู่ยากด้วย

มีคนบอกว่านางฮาโตยาม่า คาโอรุ เป็นยายแก่ที่เลอะเลือนแล้ว และร้ายยิ่งกว่านั้นถึงกับมีการกล่าวถึงหล่อนว่าเหมือนผีตายซากที่นอนอยู่บนเตียงมีอาจ ขยับเขยื้อนได้ แต่ทางที่ถูกแล้วเราลองไปดูที่บ้านหล่อนด้วยตัวเองว่าภรรยาอดีตนายกที่อยู่อย่างสงบไม่คอยได้ยุ่งเกี่ยวกับใครผู้นี้เป็นอย่างไร แน่ละหล่อนเป็นหญิงชราที่มีผมเผ้าหงอกไปทั้งศีรษะ แต่ดวงตาที่แวววาว จมูกที่โด่งได้รูปทรง กับปากที่เม้มสนิทของผู้มีความเด็ดเดี่ยวนั้น ยังเหมือนเช่นอดีตไม่มีผิด

บุคลิกของหล่อนนั้นสะท้อนให้เห็นถึงสตรีสมัยเมจิที่มีความแข็งแกร่ง ไม่หวาดหวั่นอะไรง่าย ๆ หล่อนเคยบงการสามี ชะนะเจินายมิกิ ทาเกะคิชิ และทำให้นายโยชิตะ ชิเงรุ ไม่กล้าเข้าใกล้ด้วยกลัวจะถูกหล่อนลบเหลี่ยมเอา

คาโอโรกับฮาโตยาม่า อิชิโร่เป็นญาติลูกพี่ลูกน้องกัน อิคุโกะแม่ของนางสาวคาโอโรเป็นลูกสาวของพี่สาวคนโตของฮารุโกะแม่ของอิชิโร่ ฉะนั้นนางฮารุโกะแม่ของอิชิโร่จึงมีศักดิ์เป็นน้องสาวยายของนางสาวคาโอโรนั่นเอง อิชิโร่กับคาโอโรจึงเป็นลูกพี่ลูกน้องสายมารดา อิชิโร่อายุมากกว่านางสาวคาโอโร 5 ปี นางสาวคาโอโรเรียกอิชิโร่ว่า “พี่” มาแต่เด็ก

เนื่องจากแม่ของนางสาวคาโอโรเสียชีวิตหลังได้คาโอโรไม่นาน ฮารุโกะก็รับเอาคาโอโรที่กำพร้าแม่มาเลี้ยงไว้ที่บ้านเป็นบุตรบุญธรรม ส่วนนางสาวคาโอโรนั้นเราได้แนะนำมาแล้วว่า แม้เป็นยายแก่ผมเผ้าขาวโพลนแล้วก็ยังเป็นคนหน้าตาดีแล้ว หล่อนจึงเป็นคนสวยมากตอนเด็ก ๆ

ชิเอโกะที่เป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียนกับนางสาวคาโอโรได้กล่าวถึงหล่อนด้วยความชื่นชมว่า “นางสาวคาโอโรนั้นสวยแบบซดซ้อย แม้ผู้หญิงอย่างฉันก็อดหลงใหลในตัวเธอไม่ได้” ส่วนฮาโตยาม่า อิชิโร่นั้น ก็ต้องบอกว่าหล่อเหลาเอาการ อาริทาเกะชิวจิ ที่เป็นนักวิจารณ์เคยเขียนพรรณนาฮาโตยาม่า อิชิโร่สมัยหนุ่ม ๆ ว่า

“ใบหน้าออกชมพูบ่งบอกถึงความเป็นคนมีสุขภาพดี ผมดกดำเป็นเงางาม ร่างกายดูสมส่วน สำเนียงโตเกียวก้องกังวาน บางครั้งฟังดูมีเสน่ห์ ถ้าจะหาที่ติก็คือเขาสวมแว่นสายตา” คำพรรณนานี้คงจะช่วยยืนยันความเป็นหนุ่มรูปหล่อของอิชิโร่ได้ดี

ชายรูปหล่อกับสตรีรูปงามอาศัยอยู่ได้หลังคาบ้านเดียวกัน พุดคุยหยอกเอนทุกคำเข้า และพัฒนาเป็นความรักก็เป็นเรื่องธรรมดา ควรจะปล่อยให้ความรักงอกเงย ไม่ควรไปห้ามปรามแต่อย่างไร แต่ครอบครัวฮาโตยาม่ากลับไม่เห็นด้วยกับความรักของทั้งสองคน

นางฮารุโกะ แม่อิชิโร่ที่เชื่อเรื่องการแต่งงานกันในสายเลือดที่ใกล้ชิดเกินไปจะได้ลูกหลานที่โง่เขลานั้น ไม่ประสงค์จะให้สองคนแต่งงานกัน ตั้งใจจะหาคู่สมรสที่เหมาะสมให้แก่ทั้งสองคนต่างหาก

ด้วยเงื่อนไขของหนุ่มสาวคู่นี้ ต่างก็มีคนมาสู่ขอกันมากมาย แค่มียกหนักก็ได้คู่ครองที่มีเงื่อนไขดี ๆ ได้โดยไม่ยากนัก อาจเป็นด้วยเหตุนี้เอง ทั้งสองคนจึงไม่ยอมรับข้อเสนอของใคร

-2-

การที่จะได้เป็นนักการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่นายฮาโตยาม่าใฝ่ฝันมาแต่เด็ก เพราะฉะนั้นเมื่อเรียนจบมหาวิทยาลัยด้วยเกียรตินิยมอันดับหนึ่งแล้ว เขาก็ไม่ได้ไปสมัครงานที่ไหนอื่น เข้าทำงานในสำนักทนายความของพ่อเขา (คาสึโอะ) ทันที ทนายหนุ่มคนนี้ก็กำลังเตรียมตัวที่จะเป็นนักการเมือง งานทนายเป็นงานที่จะช่วยสร้างพื้นฐานทางการเมืองให้เขาได้อย่างดี

มีอยู่วันหนึ่ง ฮาโตยาม่า อิชิโร่ ได้เล่าความในใจให้แม่ฟังว่า การเลือกคู่สมรสของเขา

นั้นจะไม่คำนึงถึงฐานะของครอบครัวและพื้นเพของอีกฝ่ายหนึ่ง แต่หากได้คนที่ไม่สามารถร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเขาที่มีชีวิตการเป็นนักการเมืองที่หาความแน่นอนไม่ได้แล้วละก็ จะมีผลเสียต่ออนาคตของเขา ฉะนั้นทางที่ดีต้องเลือกคนที่รู้ใจเขา

ฮารุกะเป็นผู้เป็นแม่เข้าใจความหมายของลูกทันที หล่อนเป็นมารดาที่กวดขันการศึกษาของลูกมาตลอด ตอนนั้นก็ตระหนักถึงความแตกต่างทางความคิดของแม่ลูก ความจริงหล่อนก็ไม่เคยคิดที่จะฝืนความรู้สึกของลูกเพื่อให้แต่งงานกับสตรีที่หล่อนรักและอยากได้มาเป็นสะใภ้ หล่อนไม่อยากปฏิเสธการขอร้องของลูก และเพื่อให้ลูกสบายใจ จึงสัญญากับลูกว่า

“อชิโระเป็นคนแต่ง ไม่ใช่แม่ จงแต่งกับคนที่รู้ใจลูกเถอะ”

แม้จะสตรีที่รู้ใจอชิโระนั้นไม่ใช่ใครอื่น คือนางสาวคาโอรุที่เรากำลังกล่าวถึงนั่นเอง และแล้วทั้งสองคนก็ได้แต่งงานกันสมความปรารถนาในสามะโนะคร้ว ก็แก้คำจำกัดความของคาโอรุจากญาติมาเป็นภรรยาอชิโระ ตอนนั้นอชิโระอายุ 25 ปี ส่วนนางสาวคาโอรุนั้นอายุ 20 ปี

พิธีมงคลสมรสได้จัดขึ้นที่สมาคมคาโซคุเคคัง ที่สวนฮิปปาในฤดูใบไม้ร่วงในปีที่ 41 แห่งรัชสมัยเมจิ (ค.ศ. 1908) เจ้าบ่าวเจ้าสาวนั่งเคียงข้างกันในรถม้าที่ใช้ม้าลาก 2 ตัว จากบ้านฮาโตยาม่าในโอโตะวะไปยังฮิปปา สองข้างทางที่

ขบวนเจ้าบ่าวเจ้าสาวผ่านไปนั้น เนืองแน่นไปด้วยผู้คน ต่างกล่าวชมความสวยงามของเจ้าสาวและความเหมาะสมของคู่บ่าวสาวนี้ ถ้าเป็นสมัยนี้ ที่วีช่องต่าง ๆ จะต้องพากันมาถ่ายทำเพื่อนำไปออกรายการสังคมหรือข่าวบันเทิงอย่างไม่ต้องสงสัย

ในที่นี้ใคร่ขอถือโอกาสแนะนำนางฮารุกะแม่ของอชิโระและที่ได้กลายเป็นแม่สามีของเจ้าสาวคาโอรุเล็กน้อย

นางฮารุกะนับได้ว่าเป็นแม่ศรีเรือนคนหนึ่ง หากนำเอาแม่ศรีเรือนนับตั้งแต่สมัยเมจิเป็นต้นมา มาจัดลำดับแบบที่มีการจัดลำดับความสามารถแบบนักปล้ำซูโม่ละก็ หล่อนจะต้องได้ตำแหน่งโยโกสึนา คือตำแหน่งสูงสุดอย่างไม่ต้องสงสัย

ฮารุกะเกิดในปลายสมัยบากูฟุ ในตระกูลนักรบของมาสึโมโตะที่ชินชิว ในต้นรัชสมัยเมจิได้เรียนจบโรงเรียนสตรีโตเกียวที่ต่อมาเปลี่ยนเป็นวิทยาลัยสตรี และได้แต่งงานกับฮาโตยาม่า คาสึโอะ ส่วนคาสึโอะนั้นเป็นเด็กอัจฉริยะคนหนึ่ง สอบเข้ามหาวิทยาลัยโตงะคุนันโคตอนอายุได้แค่ 15 ปี ผลัดกันสอบได้ที่หนึ่งกับคุณโอมุระ จิวทาโร่ที่ทีหลังได้เป็นถึงรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ ต่อมาได้ทุนรัฐบาลไปเรียนต่อที่อเมริกา ได้ปริญญาตรีทางนิติศาสตร์จากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ได้ปริญญาโทและเอกทางนิติศาสตร์จากมหาวิทยาลัยเยล เมื่อกลับประ-

เทศญี่ปุ่นแล้วก็เรียนที่โรงเรียนแม่ จากนั้นก็ไปยึดอาชีพทนาย หันเข้าเล่นการเมืองได้เป็นถึงปลัดกระทรวงการต่างประเทศและประธานสภาผู้แทนของญี่ปุ่น

นางฮารุโกะได้ปรนนิบัติดูแลทุกข์สุขของสามีมาตลอดมิได้ขาด แต่ฮะโดยาม่า คาสึโอะได้เสียชีวิตไปตอนอายุ 55 ปี ตำแหน่งสุดท้ายที่เคยดำรงคือประธานสภาผู้แทนฯ ต่อแต่นั้นมาฮารุโกะก็ฝากความหวังทั้งหมดไว้ที่อิชิโร่ที่เป็นบุตร หวังว่าเมื่อเติบโตขึ้นจะได้สืบทอดเจตนารมณ์ของบิดาต่อไป

อิชิโร่ ลูกฮาโอรุยังมีน้องชายคนหนึ่งชื่อ ยีเดโอะ ถ้าพูดถึงความปราดเปรื่องแล้ว ต้องบอกว่ายีเดโอะเหมือนพ่อไม่มีผิด เปรียบเทียบกันแล้ว อิชิโร่นั้นเทียบน้องไม่ติดเลย นางฮารุโกะผู้เป็นแม่ของลูกทั้งสองคน จะปลุกลูกทั้งสองตื่นตั้งแต่ตีสามครึ่ง และสอนวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และคังบุง (เรื่องราวที่เขียนด้วยภาษาคลาสสิกจีน) ด้วยตัวเองให้แก่ลูกทั้งสอง จนถึงเวลาที่จะต้องไปโรงเรียน

วิชาที่นางฮารุโกะให้ความสำคัญเป็นพิเศษคือวิชาคณิตศาสตร์ แต่วัตถุประสงค์ในการสอนวิชานี้ไม่ใช่ต้องการให้ลูกเป็นนักคณิตศาสตร์ หากอยากจะช่วยพัฒนาสมองที่มีความสามารถในด้านโลจิก ส่วนภาษาอังกฤษนั้นเป็นการเสริมความพร้อมในการเรียนภาษาต่างประเทศของลูกในอนาคตให้ลูก ๆ ได้จำคำศัพท์ต่างชาติตั้งแต่

เด็ก เพราะฉะนั้นสองพี่น้องจึงไม่รู้สึกหนักใจในการอ่านภาษาอังกฤษเลย

ส่วนคังบุงนั้นเป็นการเสริมสร้างสติปัญญาและความสามารถในการแสดงความคิดเห็นอันลึกซึ้งด้วยคำพูดที่กระชับ โดยใช้ “ตำนานญี่ปุ่น” และ “ประวัติย่อ 18 ราชวงศ์” เป็นตำราในการสอนคังบุงและคลาสสิกจีน ตอนที่ฮะโดยาม่าลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการนั้น ท่านได้พูดเป็นคังบุงจีนว่า “หมิงจิ้งจือสู้” (ดูจระจกใสและน้ำนิ่ง) ซึ่งถือว่าเป็นผลที่ได้มีโอกาสเรียนคังบุงจากแม่บังเกิดเกล้ามาแต่เด็ก

นางฮารุโกะพยายามเน้นความสำคัญของสมาธิในการดูหนังสือ และตอนเช้าจะเป็นช่วงที่มีสมาธิปลอดโปร่งที่สุด ปราศจากความคิดอ่านที่สับสน สามารถจดจำสิ่งที่ได้อ่านมาได้ง่าย หล่อนจึงใช้เวลาช่วงเช้าอบรมลูก ๆ ให้ลูกตื่นแต่เช้าเพื่อจะได้จำใส่ใจได้ง่าย ขณะเดียวกันก็ให้ลูกนอนแต่หัวค่ำ เพื่อไม่ให้ต้องอดหลับอดนอน อิชิโร่กับยีเดโอะจึงมีร่างกายที่แข็งแรง แม้จะต้องตื่นเช้าทุกวันก็ตาม

งานอดิเรกของฮาโดยาม่ามีหลายอย่าง ตอนหนุ่ม ๆ ก็ชอบเล่นเทนนิส เมื่อโตเข้าสู่วงการเมืองแล้วก็หันไปเล่นกอล์ฟ สิ่งที่ชอบไม่เคยเบื่อเลยคือการเล่นหมากรุกญี่ปุ่นที่เรียกว่า “โกะ” ที่เขาเรียนมาจากแม่ แม่สอนหมากรุก “โกะ” ให้ลูกเพื่อจะได้เป็นคู่เล่นให้สามีของหล่อน ตอนเด็ก ๆ เขาก็ได้พูดคุยได้ใกล้ชิดกับพ่อด้วยการ

เล่นหมากรุก เติบโตขึ้นก็ได้เพื่อนฝูงมากมาย จากการเล่นหมากรุกที่แม่สอนให้เช่นกัน การศึกษาที่ฮารุโกะให้แก่ลูกนั้นมันมีความหมายต่อลูกมากมายถึงขนาดนี้

ในที่นี้ใครจะกล่าวไว้เล็กน้อยเกี่ยวกับการเล่นหมากรุกของฮาโตยาม่า นั่นคือวิธีการเล่นหมากรุกก็สอนให้เห็นถึงนิสัยใจคอที่เป็นคนใจกว้าง ร่าเริง และเถรตรงของเขาได้ดี ฝีมือการเล่นหมากรุกของเขาเรียกได้ว่าเข้าขั้น “เซียน” ได้อย่างไม่มีปัญหา ในเชิงการเมืองเขาก็ไม่ยิ่งหย่อนกว่าใคร แต่คนที่เล่นหมากรุกรอบคอบอย่างเขา เผลอหน่อยเดียวก็พลีภัยพลั่วได้เช่นกัน คงเป็นเพราะว่า “สี่เท้ายังรู้พลาด” นั่นเอง

ฟูรุชิม่า คาสึโอะที่เป็นเพื่อนสนิทของนายอินุเงะ สึโยชิ (เคยเป็นนายกในปี 1931) และเป็นคนที่มีศักดิ์เป็นอาจารย์ของฮาโตยาม่า และโยชิตะนั้น ได้วิจารณ์เกี่ยวกับหมากรุกของฮาโตยาม่าว่า “ดูแข็งแต่อ่อน” มีอยู่ครั้งหนึ่งฮาโตยาม่าได้เล่นหมากรุกกับนายนาคามูระ นาคามูระคนนี้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเป็นถึงปลัดกระทรวงยุติธรรม มีปริญญาเอกทางวนศาสตร์ เขาชอบเล่นหมากรุกแต่เล่นได้ไม่ดี ไม่เหมาะที่จะเล่นกับเซียนหมากรุกอย่างฮาโตยาม่า แต่อย่างไรก็ตามเล่นที่ไรฮาโตยาม่าแพ้नाคามูระทุกที ลองได้นั่งหันหน้าเล่นหมากรุกด้วยกันแล้ว นาคามูระพูดจาสามทวนวนประสาทุ่เล่นตลอดเวลา จนคนเถรตรง

อย่างฮาโตยาม่าควบคุมอารมณ์ไม่อยู่เกิดหัวเสียอยู่เรื่อย หลงกลและพลาดพลั้งจนพ่ายแพ้ไปในที่สุด

อย่างไรก็ตาม ถ้านาคามูระเล่นหมากรุกกับอินุเงะก็ ลูกไม้นี้จะไม่ได้ผลอีกต่อไป ต้องแพ้อย่างหมดท่าหมดเชิงทุกครั้งไป ทั้งนาคามูระและอินุเงะต่างก็เป็นคนปากร้ายทั้งคู่ ของอินุเงะนั้นคำเดียวแสบถึงทรวงจริง ๆ นาคามูระกลับถูกยั่วโมโหและแพ้ไปโดยง่าย การเล่นหมากรุกระหว่างฮาโตยาม่ากับอินุเงะนั้นก็มีความแตกต่างกันตามที่กล่าวมานี้ ทั้ง 2 คนสนิทสนมกันมาก ฮาโตยาม่านั้นเคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการในคณะรัฐบาลของอินุเงะ

สรุปแล้วก็คือฮาโตยาม่าเป็นคนซื่อ ในแง่หนึ่งก็เป็นคุณสมบัติอันดีงามที่ฮารุโกะแม่บังเกิดเกล้าได้ช่วยปลูกฝังให้ คุณสมบัติต่างๆ ที่แม่ช่วยปลูกฝังให้นับว่ามีส่วนช่วยให้ฮาโตยาม่าได้มีโอกาสเป็นถึงนายกรัฐมนตรีไปในที่สุด (ในปี 1954 - 1956) หรืออีกนัยหนึ่งต้องบอกว่าแม่ของเขาได้ให้การศึกษาที่เป็นนายกแก่เขาก็ไม่เลยความจริง

-3-

ฮาโตยาม่าที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดจากแม่นั้น มีลักษณะ “ดูแข็งแต่อ่อน” จริงอย่างที่มีคนตั้งข้อสังเกต แต่มองอีกแง่หนึ่งก็เป็น “ดูอ่อนแต่แข็ง” ได้เช่นกัน ฮาโตยาม่าถูกกองกำลังยึดครองญี่ปุ่นมีคำสั่งให้ออกจากตำแหน่งการเมืองก่อนหน้าที่จักรพรรดิทรงมีรับสั่งให้จัดตั้ง

รัฐบาล และตอนได้รับการยกฟ้องก็เกิดเส้นโลหิตในสมองแตก แต่แม้จะประสบเคราะห์ร้ายเช่นนั้น ก็ยังไม่ย่อท้อสามารถจัดตั้งรัฐบาลจนสำเร็จได้นั้น ต้องบอกว่า “คู่อ้นแต่แข็ง” จริงๆ

ที่นี้กลับมากล่าวถึงแม่ผัวและสะใภ้บ้าง ฮารุโอะแม่ของฮาโตยาม่า อิชิโร่ จะพอใจคาโอรุสะใภ้ของหล่อนมาก ทั้งนี้ไม่ใช่เป็นเพราะหล่อนมีหน้าตาที่สวยงาม ท่าทางเรียบร้อยและมีกิริยามารยาทที่อ่อนโยนเท่านั้น ทั้งยังเป็นเพราะว่าสะใภ้คนนี้เป็นภรรยาของลูกที่ดี ฐานะหน้าที่ของภรรยาได้ดีไม่แพ้หล่อนนั่นเองด้วย ที่สำคัญคือความสามารถในการเป็นภรรยาที่ดีของสะใภ้คนนี้หาใช่เรียนรู้จากสามีโดยตรงไม่ ควรจะบอกว่าเรียนรู้จากแม่สามีมากกว่า แม้ว่านางฮารุโกะจะเกิดในปลายสมัยบากูฟู แต่หล่อนก็เป็นแม่ผัวที่มีหัวคิดสมัยใหม่มาก หล่อนมีความเห็นว่าควรแยกกันอยู่กับลูกชายและลูกสะใภ้ อยู่ด้วยกันจะทำให้ลูกสะใภ้อึดอัด ต้องมาคอยปรนนิบัติหล่อนด้วย งานบ้านสะใภ้ก็หนักอยู่แล้ว จะทำให้สะใภ้ไม่มีเวลาศึกษาเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ตัวเอง หล่อนเห็นว่าแม้ว่าฮารุโอะจะมีศักดิ์เป็นสะใภ้ ก็ควรให้สิทธิเสรีและเกียรติด้วย เพราะตัวหล่อนเองครั้นเมื่อยังเป็นสะใภ้เขาก็เคยคิดเช่นนั้น หล่อนจึงเชื่อว่าสะใภ้คนนี้ก็คงต้องคิดแบบเดียวกัน หล่อนจึงปฏิบัติต่อสะใภ้เช่นที่ตนอยากให้แม่ผัวปฏิบัติต่อตนเองเมื่อตนยังเป็นสะใภ้เขา

อย่างไรก็ดี ฮาโตยาม่า อิชิโร่กับ คาโอรุกลับไม่เคยคิดที่จะแยกจากแม่ไปอยู่ต่างหาก พวกเขาเห็นว่าอยู่ด้วยกันมีความสุขสบายอยู่แล้ว ฮารุโกะพยายามแยกหน้าที่การงานของตนกับของสะใภ้ออกจากกัน เวลาอยู่กับสะใภ้คนนี้ ฮารุโกะมีศักดิ์เป็นแม่สามีและน้องสาวยายในเวลาเดียวกัน แต่หล่อนไม่ยอมให้ลูกสะใภ้ยุ่งยากใจเพราะหล่อน หลังฮาโตยาม่า อิชิโร่กับคาโอรุแต่งงานกันไม่นาน มีเหตุการณ์หนึ่งที่ยืนยันเรื่องนี้คือ มีวันหนึ่งฮารุโกะกลับมาจากไปธุระข้างนอกเห็นคาโอรุสะใภ้ตัวเองกำลังจัดพับเสื้อผ้าให้เลยคว้าสะใภ้ว่า “งานนั้นควรให้สาวใช้ทำ คาโอรุมีหน้าที่ต้องไปดูแลอิชิโร่สามีของตัวเอง” จากนั้นคาโอรุเลยไม่ไปยุ่งกันเรื่องของแม่สามีอีก พฤติกรรมของฮารุโกะที่มีต่อสะใภ้เช่นนี้ทำให้ทั้งสองคนอยู่ด้วยกันได้อย่างกลมเกลียว

ฮาโตยาม่า อิชิโร่เป็นลูกคนโต เป็นคนตรงไปตรงมา แต่ก็มีความครั้งที่เอาแต่ใจตัวเอง ฮาโตยาม่า อิชิโร่เป็นคนชอบอาบน้ำเป็นชีวิตจิตใจ เมื่อกลับจากที่ทำงาน เป็นต้องรีบเข้าไปแช่น้ำอุ่นสักพักหนึ่ง มีอยู่วันหนึ่ง ด้วยความสะเพร่า คนใช้ติดเตาต้มน้ำโดยไม่ได้ใส่น้ำลงในหม้อ ทำเอาหม้อไหม้จนใช้ต้มทานที่อีกไม่ได้ ส่วนนายฮาโตยาม่า อิชิโร่ก็เหมือนเช่นครั้งก่อนถึงบ้านก็จะอาบน้ำได้ นางคาโอรุรีบมาห้ามพร้อมเหตุผล ทันใดนั้นนายฮาโตยาม่า อิชิโร่ก็ตบใส่หน้าภรรยาอย่างแรง นั่นคือครั้งแรก และครั้งเดียวที่ฮาโตยาม่า อิชิโร่ ตบตีคาโอรุ

ส่วนนางคาโอรุที่ถูกตบจนแก้มรื้อนผ่าวกก็ได้สติ หากได้โทรบอกสามีล่วงหน้าว่าหม้อต้มน้ำมีปัญหา ฮาโตยาม่าคงไม่โมโหถึงขนาดนั้น แต่เมื่อแก้มร้อนจ๋อนแล้วบอกว่าวันนี้อาบไม่ได้ จะไม่ให้เขาหัวเสียได้อย่างไร

นับตั้งแต่ครั้งนั้นเป็นต้นมา นางคาโอรุก็ระมัดระวังยิ่งขึ้น ไม่ให้ความมกพร่องในหน้าที่ของภรรยา รู้ใจสามีทุกอย่างว่าสามีต้องการอะไรโดยไม่ต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งบอกกล่าวและคอยเตือน ฮาโตยาม่าจึงไม่มีเหตุผลอะไรที่ต้องโมโหหรือหัวเสียแต่อย่างใดอีก อันเป็นผลที่นางคาโอรุเรียนรู้การเอาใจสามีที่คนไทยชอบใช้คำว่า “เอาเสียอยู่เลย” นั้นแหละ

อิชิโระ ลูกคนโตของสามีภรรยาคู่นี้บอกว่าไม่เคยเห็นพ่อแม่ทะเลาะกันเลยแม้แต่ครั้งเดียว ถ้าเช่นนั้นต้องบอกว่าสามีภรรยาคู่นี้กลมเกลียวจนหาที่เปรียบมิได้ แต่อยู่ร่วมชีวิตกันมานานถึง 50 ปี ถึงกับไม่เคยโมโหเลยนั้น ผู้เป็นภรรยาต้องมีวิธีล่วงรู้ความรู้สึกของสามีแต่เนิ่น ๆ และหาทางแก้ไข

เรื่องของเรื่องก็คือว่านายฮาโตยาม่ามีนิสัยในการจดบันทึกประจำวัน จะเป็นเพราะจงใจเขียนให้คาโอรุอ่านหรือเพราะหล่อนไปอ่านเจอทุกวันหรือก็ไม่ทราบ หล่อนเลยทราบความในใจของสามีว่ากำลังมีเรื่องไม่ถูกใจหรือไม่พอใจอะไรบ้าง ทำให้หล่อนสามารถเตรียมตัวเตรียมใจหาทางแก้ไขหรือรับมือแต่เนิ่น ๆ หากสิ่งที่

นายฮาโตยาม่าต้องการนั้นเป็นสิ่งที่ไร้เหตุผล หล่อนก็นิ่งเฉยเสีย ไม่ยอมไปชี้แจงต่อล้อต่อเถียงให้เสียเวลา ในที่สุดนายฮาโตยาม่าก็ไม่รู้จักทำยังงี้ ได้แต่ล้มมันไปเสีย

หากนี่คือเคล็ดลับในการครองเรือนของสามีภรรยาคู่นี้ มันก็เป็นวิธีหนึ่งเหมือนกัน คือสามารถทราบความในใจจากอนุทินที่สามีเขียนไว้ในแต่ละวัน แต่สำหรับสตรีที่มีสามีที่ไม่เขียนอนุทินหรือเขียน แต่ยังมีอะไรปิดซ่อนเร้นลึกลับ ภรรยาเหล่านั้นถึงประสงค์จะเป็นภรรยาที่ดีรู้ใจสามี ก็ไม่สามารถใช้วิธีนี้ได้

พูดถึงการเป็นคนเปิดเผยแล้ว นับว่านายฮาโตยาม่ามีความเป็นเลิศในด้านนี้ ฮาโตยาม่าไปหาเศษหาเลยมีนางเก็บที่ไหน เขาไม่ปกปิดเช่นกัน

ในแวดวงการเมืองก่อนสงครามโลกครั้งที่สองที่นายฮาโตยาม่ามีบทบาทอยู่นั้น การที่นักการเมืองมีนางเก็บคนสองคนนั้นเป็นเรื่องธรรมดามาก ในที่นี้จะไม่ขอวิจารณ์ว่าทำเช่นนั้นมันดีหรือไม่ดี ผิดศีลธรรมหรือไม่อย่างไร ถ้าไม่มีเสียเลยนั้นกลับถูกมองว่าไม่เอาไหนด้วยซ้ำ ถ้าลองยกตัวอย่าง นายกรัฐมนตรีก่อนสงครามสักสองสามรายก็จะเห็นว่ามันไม่ใช่เรื่องแปลก ในกรณีของอิตาโน่ ฮิโรบุมิ ที่เป็นนักการเมืองรุ่นอาวุโสในยุคบุกเบิกในรัชสมัยเมจิที่ชอบเที่ยวเตร่กับสตรีคนอื่น ๆ คล้ายนั้นเป็นพฤติกรรมของชายชาติชาตริ์นั้น อาจฟังดูเป็น

เรื่องเก่าแก่และไกลตัว เอาตัวอย่างสมัยเดียวกับฮาโตยาม่าก็มีลงไป อย่างเช่น ชาวฮัจญ์ที่ มาซิดะ ทาดาสารุ คู่ปรับทางการเมืองของฮาโตยาม่าไปแย่งชิงสาวงามที่ชินบาชิมัตสึ ก็เป็นที่รู้จักกันไป เรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ ระหว่าง นักการเมืองกับเกอิชานี้ไม่เคยจางหายไปจาก ชาวซุบซิบเลยแม้จนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม นิติสารรายสัปดาห์ที่ชอบ ลงข่าวทำนองนี้ที่วางเกลื่อนอยู่ตามแผงหนังสือ นั้นยังไม่มีในสมัยนั้น พวกนักข่าวก็ไม่ได้สนใจ เรื่องราวได้สะดือและเอาไปซุบซิบนินทาเช่น สมัยนี้ เพราะฉะนั้นเป็นยุคที่นักการเมืองเก็บ ความลับตัวเองได้มากกว่าสมัยนี้

ก่อนสงครามโลกนั้นนักการเมืองที่มีข่าว ฮัจญ์ในเรื่องราว ๆ ใคร่ ๆ มีมากมาย เช่น โคโนเอะ ฟุมิมาโระ (ค.ศ. 1891-1945) ที่เคย ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีใน 1937-1939, และ 1940-1941) ก็มีฮิเดโกะที่ชินบาชิมัตสึ ยังมี นางเก็บบัซซุฟุจิคุ เกอิชาที่ซุซิมารุ เป็นต้น มาเอตะ โยเนโซก็มีเรื่องราว ๆ ใคร่ ๆ กับเกอิชา ที่ชินบาชิมัตสึ มิชิ ทาเกอิชิ (ค.ศ. 1884-1956) ก็ไปรักใคร่กับเจ้าของสำนักเกอิชาที่อยู่ในคังดาระซากะในโตเกียว และโยชิเดะ ชิเงรุมีโอริน ที่ชินบาชิมัตสึ เป็นต้น

ส่วนหลังสงครามการเลี้ยงนางเก็บบัซซุฟุจิคุ ก็ยังนิยมกัน อิชิอิ โคจิโร่, โอโนะ รวมทั้ง นายทากิเดะ ฮายาโตะ (เป็นนายกรัฐมนตรี

ค.ศ. 1960 ถึง 1964) ซาโต้ เอซากุ (เป็น นายกรัฐมนตรี 1964-1972) ต่างก็เคยมีเรื่องฮัจญ์ ทำนองนี้เช่นกัน

นายฮาโตยาม่า อิชิโรที่เรากล่าวถึงนี้ก็เป็น คนที่ไม่น้อยหน้าใครในเรื่องนี้ เขาเป็นคน หล่อเหลา แข็งแรง ใจกล้าไม่ซีเหินหวงใจของ เกอิชาที่ไหนจะยอมปล่อยเขาไปง่าย ๆ ส่วน ฮาโตยาม่า ก็เป็นประเภทไม่ยอมปล่อยโอกาส ไปง่าย ๆ เช่นกัน

ตอนอินุโงะกำลังจะจัดตั้งคณะรัฐมนตรีและ ขอให้ฮาโตยาม่าเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ศึกษาธิการ (อินุโงะได้เป็นนายกรัฐมนตรี 1931 ถึง 1932) นั้น ฮาโตยาม่าไม่ได้รับปากทันที แต่ ขอเป็นตำแหน่งอื่น เหตุผลของเขาก็คือผู้ที่จะ เป็นรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการนั้น ในอดีต ล้วนเป็นคนที่ไม่มีมลทินทางโลกีย์ ส่วนเขามี เรื่องเกี่ยวพันกับผู้หญิง ไม่เหมาะที่จะกิน ตำแหน่งเช่นนั้น ส่วนโมริเพื่อนที่เขาไปขอคำปรึกษา นั้นกลับมีความเห็นว่า นาคาฮาชิ โทคุโกโร่ที่เป็นรัฐมนตรีในสมัยนายฮารุทาเกะนั้น (ค.ศ. 1856-1921 เป็นนายกรัฐมนตรีในปี 1918 เขาถูกลอบสังหารขณะดำรงตำแหน่ง) เป็นประธานกรรมการบริษัทเรือสินค้าโอซาก้า เรื่องผู้หญิงนั้นเป็นที่เลื่องลือกันทั่ว เพื่อนจึง สนับสนุนให้เขารับตำแหน่งนี้ (เขาได้รับตำแหน่งนี้ตามที่ อินุโงะเสนอ-ผู้แปล)

เมียเก็บของฮาโตยาม่าชื่อ โอยุกิ อยู่ในอากาศาก้าในเขตโตเกียว สองคนคบกันมานานจนมีลูกสาวด้วยกันถึงสองคน ฮาโตยาม่าได้เปิดร้านอาหารชื่อ “มาส์โอะ” ให้หล่อนเป็นผู้จัดการดูแล นอกจากร้านอาหารแล้วยังซื้อบ้านตากอากาศให้หลังหนึ่งที่คารุอิซาวาซึ่งเป็นแหล่งตากอากาศที่มีชื่อของญี่ปุ่น บ้านตากอากาศที่ซื้อให้น้อยู่ด้านหลังบ้านตากอากาศของฮาโตยาม่าเอง ฉะนั้นเมื่อโอยุกิจะไปที่บ้านตากอากาศของตนก็ต้องผ่านบ้านของฮาโตยาม่า

ที่แปลกก็คือเวลาเดินผ่านหน้าบ้านนั้น โอยุกิจะพาลูกสาวทั้งสองคนแวะบ้านฮาโตยาม่าไปทักทายนางคาโอรุ

ตามคำเล่าลือของผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์ก็คือ การต้อนรับขับสู้ของคาโอรุนั้นไม่มีที่ติ ไม่แสดงอารมณ์ไม่พอใจให้เห็นบนใบหน้า ต้อนรับหล่อนราวกับว่าเป็นแขกของสามีผู้หนึ่ง

แต่แล้ววันรุ่งขึ้น คาโอรุเป็นต้องล้มป่วยลง และมีอาการลุกขึ้นจากที่นอนได้ เมื่อเห็นแม่ลูกที่สามีรักมากในความรักไปพลัดไ้ ก็ต้องต้อนรับด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส แต่ในใจนั้นปวดร้าวระทม คาโอรุเป็นแม่ศรีเรือนที่รู้จักอดกลั้นเพื่อสามีและครอบครัว แต่ขณะเดียวกัน หล่อนก็เป็นหญิงคนหนึ่งที่ไม่อยากปันสามีให้แก่ผู้ใด ในจุดนี้หล่อนไม่อาจให้อภัยสามี หล่อนแค่นใจอยู่เสมอ

แต่ว่าความดีและความเป็นกุลสตรีของคาโอรุนั้น คือไม่แสดงความไม่พอใจบนสีหน้า และบ่งให้เป็นที่ประจักษ์และด้วยเหตุนี้ฮาโตยาม่าจึงรู้สึกเกรงใจหล่อนจนวาระสุดท้ายของชีวิต

นางคาโอรุมีความรู้สึกว่าความเจ้าชู้ของชายญี่ปุ่นนั้นมีสาเหตุมาจากระบบชังกินโคไตในสมัยเอโดะ เพราะช่วงที่ทางเอโดะ (โตเกียวปัจจุบันเป็นที่ตั้งของรัฐบาลเอโดะบากุฟุ) กำหนดให้โตเมียวที่เป็นเจ้าผู้ครองแคว้นต่าง ๆ มาทำราชการที่เอโดะกลายเป็นตัวประกัน ซึ่งต้องมาปีเว้นปีหรือที่ต่อมาปีเว้นสองปีนั้น พวกโตเมียวและลูกน้องต้องแยกกันอยู่กับครอบครัวและลูกเมียของตน และผู้ชายเหล่านั้นก็พากันหาเมียน้อยมาแก้เหงาและแก้ลุ่มที่เอโดะ หรือไม่ก็ไปหาความสำราญจากสถานเริงรมย์ตามที่ต่าง ๆ ในเอโดะ

ที่ยุโรปและอเมริกาหากสามีปฏิบัติตัวเป็นบุรุษเจ้าสำราญหาเศษหาเลยข้างนอกหลังมีครอบครัว ภรรยาต้องประณามสามีหรือขอหย่า แต่ที่ญี่ปุ่นนั้นผู้เป็นภรรยามีแต่อดทนไว้ มีสตรีญี่ปุ่นไม่น้อยแทนที่จะโกรธแค้นสามีตัวเอง กลับไปเกลียดชังสตรีที่มายุ่งเกี่ยวกับสามี ภรรยาชาวญี่ปุ่นอาจแสดงอ่อนน้อมยอมรับเรื่องนี้ แต่ในใจนั้นเผาไหม้ด้วยแรงหึง ผู้หญิงที่น่าเห็นใจเหล่านั้นเมื่อมีเรื่องเช่นนั้นเกิดขึ้น ก็ไม่ต่างอะไรกับตกนรกทั้งเป็น

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่านางคาโอรุ สามารถอธิบายความเป็นคนเจ้าชู้ของสามี และความทุกข์ร้อนที่ภรรยาจะได้รับ แต่หล่อนไม่สามารถหาทางแก้ไขได้ ถ้ามีก็คือไม่ให้ลูกชายตัวเองทำเช่นนั้น ให้ลูกรักษาพรหมจรรย์เช่นเดียวกับสตรีที่ต้องรักษาพรหมจารีของตน

สามีมีนิสัยเจ้าชู้ ผู้เป็นภรรยาย่อมหาความสุขในชีวิตสมรสได้ยาก สามีเช่นนั้นย่อมละเลยหน้าที่ที่พึงมีต่อภรรยาและลูก ๆ อีกทั้งมีอาจเป็นตัวอย่างที่ติของลูก ไม่มีเวลาอบรมลูก ๆ ของตัวเอง ทำให้ลูกกลายเป็นคนเกเรเป็นวัยรุ่นเจ้าปัญหาไปได้ การมีนิสัยชอบหาเศษหาเลยของสามีไม่เพียงแต่ทำให้ภรรยาต้องทนทุกข์ทรมาน ตัวเองก็ต้องเอาเงินทองที่ควรจะนำมาใช้จ่ายในครอบครัวหรือเก็บสะสมไว้เพื่อลูกหลานไปใช้จ่ายในทางที่มิชอบเพื่อความสุขสำราญของตัวเอง เพราะนิสัยเจ้าชู้ของพ่อบ้านนี้ แท้ๆ ที่ทำให้บ้านแตกเป็นปัญหาของสังคมตามมา

แต่ไม่ว่าสามีจะประพฤติปฏิบัติตัวอย่างไร นางคาโอรุก็เพียรพยายามอบรมลูกให้อยู่ในกรอบ ใช้ความอดกลั้นเป็นพลัง อบรมลูกให้อยู่ในโอวาท ถ้าหากว่านางคาโอรุไม่หนักแน่นใจเย็น ครอบครัวยุคของฮาโตยาม่าต้องแตกสลายตอนท่านยังมีชีวิตอยู่แล้ว (ฮาโตยาม่าถึงแก่อสัญกรรมในปี ค.ศ. 1959)

นางคาโอรุได้ใช้ความพยายามในการอบรมสั่งสอนลูกอย่างไร คงดูได้จากอิชิโระในปัจจุบัน

ในที่นี้ขอกว่าเพิ่มเติมเล็กน้อยเกี่ยวกับนางโอยุกิ ภรรยาของนายฮาโตยาม่า คือในที่สุดทั้งสองคนเลิกกัน ลูกสาวที่เกิดกับโอยุกิทั้งสองคนต่างก็แต่งงานมีครอบครัวไป โอยุกิจากนั้นก็ไปอยู่กับสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อยู่สักพักหนึ่ง หลังจากนั้นก็ไม่มีข่าวคราวอีก

- 4 -

ตลอดชีวิตของนายฮาโตยาม่านั้น ท่านเกรงอกเกรงใจนางคาโอรุมาก จะบอกว่ากลัวเมียก็ไม่ถูก ที่ถูกต้องต้องบอกว่ามีความเคารพหรือรู้สึกขอบคุณภรรยาจะเหมาะสมกว่า ในหนังสือเรื่อง “บันทึกความทรงจำของข้าพเจ้า” นั้น มีอยู่บทหนึ่งชื่อว่า “การต่อสู้กับโรคภัยกับเมีย” เขียนขึ้นเพื่อเป็นการขอใจภรรยาตัวเอง

ในบทนี้นายฮาโตยาม่าได้จัดลำดับของคาโอรุไว้ในระดับเดียวกับภรรยาของแซมเบอร์แลน เซอร์ชีวล และกลัดสโตน นอกจากนั้นเขายังได้แปลจดหมายที่กลัดสโตนเขียนถึงภรรยาสามปีก่อนการฉลองครบรอบการแต่งงาน 50 ปี เป็นภาษาญี่ปุ่นไว้ในบทนี้ด้วย ซึ่งมีใจความต่อไปนี้

“แม้เราทั้งสองไม่ได้อยู่ด้วยกัน แต่ใจเราหาเป็นเช่นนั้นไม่ ใจเราไม่เคยเหินห่างความรักที่มาจากใจข้าฯ กำลังจะโผบินกลับไปสู่สิ่งที่น่าจดจำของเราทั้งสองเมื่อ 47 ปีก่อน ข้าฯขอขอบใจกับความรักที่เจ้าได้มอบให้แก่ข้าฯ ในยามที่ข้าฯ

สุขสันต์และโสภณศรี และข้าฯ ขอขอบคุณพระ
ผู้เป็นเจ้าที่ได้ประทานพรแห่งความรักแก่เรา
สองคนในตลอด 47 ปี ที่ผ่านมานี้”

นายฮาโตยาม่า คงต้องการขอบใจภรรยา
ด้วยความรู้สึกเดียวกันกับนายสโตนมีต่อภรรยา
เป็นแน่ ส่วนนางคาโอรุก็พอใจกับความรักที่
สามีพรรณนาออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร มัน
เป็นการยืนยันว่าการอุทิศตนต่อสามีของหล่อนไม่
ได้สูญเปล่า

นายฮาโตยาม่ามีนิสัยอยู่อย่างหนึ่งคือ ไม่ว่า
ไปงานที่ไหน จะเป็นการประชุมหรือแม้กระทั่ง
ประชุมลับในระหว่างนักการเมืองด้วยกันก็ตาม
จะต้องพาคาโอรุภรรยาไปด้วยทุกครั้ง ปกตินาง
คาโอรุจะนั่งสงบเสงี่ยมอยู่ข้าง ๆ แต่ถ้านาย
ฮาโตยาม่าจะถามอะไรหล่อน หล่อนก็จะตอบ
อย่างกระชับและได้ใจความ คาโอรุเป็นภรรยา
นายฮาโตยาม่า ขณะเดียวกันก็เป็นเลขานุการ
ของเขา และในยามที่เขาเจ็บป่วยก็จะเป็นนาง
พยาบาลคอยดูแลป้อนข้าวป้อนยาให้เขา

ตอนที่นายฮาโตยาม่าได้เข้าเล่นการเมือง
ใหม่ ๆ นั้น ผู้ที่นั่งอยู่ข้างๆ ฟังการโต้ตอบของ
เขาด้วยความตั้งใจและห่วงใยนั้นคือนางฮารุโกะ
แม่ของนายฮาโตยาม่า ต่อมานางคาโอรุก็ได้มา
ทำหน้าที่แทนนางฮารุโกะ

ด้วยเหตุที่นางคาโอรุมักปฏิบัติตัวเช่นนี้
หล่อนจึงถูกขนานนามว่า โฮโจ มาซาโกะ
(1157 - 1225 ภรรยาของโชกุนมินาโมโตะ

โนะโยริโตโม สมัยคามะกุระ) เพราะชอบยุ่ง
เกี่ยวกับการเมืองที่เป็นหน้าที่การงานโดยตรง
ของสามี ไม่ว่านายฮาโตยาม่าจะถามอะไรเป็น
ต้องแสดงความเห็นทุกครั้งไป บางครั้งก็วิจารณ์
ส่วนบุคคลด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม ความเห็นของนางคาโอรุ
นั้นก็แค่ใช้สำหรับประกอบการพิจารณาของ
นายฮาโตยาม่าเท่านั้นเอง นายฮาโตยาม่านั้น
ความเห็นของใครท่านก็ตั้งใจฟังทั้งนั้น แต่การ
ตัดสินใจจะเป็นของท่านเอง ส่วนนางคาโอรุเอง
แม้จะทำอะไรออกหน้าออกตา แต่หล่อนก็ไม่เคย
คิดว่าตัวเองจะมีลักษณะเป็น นางโฮโจ มาซาโกะ
ตามที่มีคนตั้งสมญานามให้หล่อนคิดว่าตัวเอง
เป็นเลขานุการที่ซื่อตรงของนายฮาโตยาม่า
เท่านั้น

นางคาโอรุไม่ชอบแพร่งพรายอะไรที่สามี
เล่าให้ฟังให้คนอื่นทราบ ในจุดนี้หล่อนก็ไม่
ต่างอะไรกับมาดามสโตน อาจเป็นเพราะเหตุผล
นี้เองหล่อนจึงเป็นที่ไว้วางใจของฮาโตยาม่า
ตลอดมา

และแล้วมีอยู่ครั้งหนึ่ง นายฮาโตยาม่าก็
ประสบกับหายนะ เกิดเส้นโลหิตในสมองแตก
เรื่องนี้เกิดในวันที่ 11 มิถุนายน 1951 วันนั้น
ที่บ้านฮาโตยาม่าในโอไดวะ สามีภรรยาฮาโตยาม่า
มิกิ ทาเกะคิชิ, อังโด มาซาฮิโกะ, อิวาบuchi
ทะสึโอะ, โอโนะ, โอคุโบะ โทเมะจิโร่ และ
อิชิอิ โคทาโร่กำลังประชุมกันเคร่งเครียด

ถกเถียงเกี่ยวกับเรื่องที่ว่า นายฮาโตยาม่า ควรจะเล่นการเมืองต่อหรือไม่เมื่อกองกำลังยึดครองญี่ปุ่นจะเปิดโอกาสให้เล่นการเมืองได้อีก

อังโด กับ โอคุโบะ เห็นว่า ควรกลับไปที่พรรคเสรี ให้โยชิตะคืนตำแหน่งประธานพรรคให้แก่ฮาโตยาม่าเสีย คุณอิวาบuchi เห็นว่าที่พูดเช่นนั้นเพราะไม่เข้าใจนิสัยใจคอของโยชิตะ โยชิตะไม่มีทางยอมแน่นอน มิแต่ไอ้จิ้งเท่านั้นที่คิดอะไรขึ้น ๆ เช่นนั้น คำพูดของอิวาบuchiก่อให้เกิดการถกเถียงกันอย่างเผ็ดร้อนราวกับจะใช้กำลังกัน

และอยู่ ๆ มิกิ ก็เสนอให้ฮาโตยาม่าตั้งพรรคใหม่อีกพรรคหนึ่ง นักวางแผนทั้งหลายก็ถกเถียงถึงความเป็นไปได้ และข้อได้ข้อเสียในการจัดตั้งพรรคใหม่นี้ การถกเถียงยืดเยื้อไม่มีข้อสรุป นางคาโอรุที่นั่งอยู่ติดกับนายฮาโตยาม่าก็แทบทนฟังการโต้เถียงต่อไปไม่ได้ ในที่สุดมิกิก็ถามความคิดเห็นของนายฮาโตยาม่า ฮาโตยาม่าก็แสดงตนว่าสนับสนุนความคิดเห็นของมิกิที่จะจัดตั้งพรรคใหม่ ว่าแล้วก็ลุกขึ้นไปห้องน้ำ

ความจริงฮาโตยาม่าเห็นดีเห็นงามเมื่อปลายจันฉีอาจร่วมวงถกเถียงกันต่อไป มีบ่อยครั้งที่เขาจะได้รับอนุญาตให้เล่นการเมืองได้อีกแล้ว แต่ถูกโยชิตะกลั่นแกล้งจนโอกาสไม่มาเสียที ตอนนี้เตรียมกำหนดที่จะไปปราศรัยเพื่อหาเสียงทั่วประเทศเมื่อมีโอกาสได้เล่นการเมืองอีก แต่ดูสุขภาพของนายฮาโตยาม่าจะสู้ไม่ไหวแล้ว ยิ่ง

ติดตามด้วยการประชุมที่เครียดมาแต่เช้า ทำให้เหนื่อยอ่อนยิ่งขึ้น เขาอยากจะลุกออกไปสักพักเพื่อให้ได้ข้อสรุปเร็วขึ้น จึงขอตัวไปห้องน้ำ

ตอนนั้นหากคาโอรุยังอยู่ข้าง ๆ และเห็นสีหน้าของเขาแล้ว คงต้องห้ามไม่ให้ไปห้องน้ำแน่นอน หน้าแดงจนคล้ำ อาการของผู้ที่เส้นโลหิตในสมองใกล้จะแตกปรากฏให้เห็นชัด

พอทำธุระที่ห้องน้ำเสร็จ ฮาโตยาม่ารู้สึกหัวใจเต้นแรงผิดปกติ เขาคิดว่าภัยร้ายอาจมาถึงแล้ว ดีไม่ต้ออาจตายได้ เขาพยายามเอื้อมมือไปเปิดบานประตู แต่มือกลับยกไม่ขึ้น เขารู้สึกได้ยินเสียงเลือดไหลในหัวสมองของตัวเอง

“ตายแน่แล้วคราวนี้”

เขาอดเป็นห่วงขึ้นมาไม่ได้ เขาตะเบ็งเสียงร้องเรียกให้คนมาช่วย แต่ไม่มีใครมา เขาเลยยกขาที่ยังอยู่ในคำสั่งของสมองถีบประตูอย่างแรง การออกแรงถีบประตูเช่นนี้ ยิ่งทำให้เลือดไหลเข้าสมองมากขึ้น นางคาโอรุและคนอื่นเมื่อได้ยินเสียงถีบประตูก็รุดกันเข้ามา

“สิ่เสร็จแล้วช่วยเซ็ดหน้าหน่อย” พูดได้แค่นี้ก็หมดสติไป

หลังจากเหตุการณ์ครั้งนั้น ฮาโตยาม่าอิชิโร ก็ต้องต่อสู้กับโรคร้ายมาตลอด และนางคาโอรุก็ไม่สามารถห่างจากตัวเขาแม้แต่ชั่วขณะ ต่อมานายฮาโตยาม่าก็ป่วยหนักจนกลายเป็นอัมพาต แต่ก็ได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรี ทั้ง ๆ ที่ร่างกายเป็นปัญหาเช่นนั้น ทั้งยังได้

เดินทางไปลงนามแถลงการณ์ร่วมโซเวียต – ญี่ปุ่นที่มอสโก หลังจากสามารถปฏิบัติการกิจอันสำคัญทางประวัติศาสตร์นี้สมความปรารถนาที่ได้มุ่งมั่นมานานปีแล้ว ขากลับก็แวะเยือนมหาวิทยาลัยโคลัมเบียที่คาสีโอะพ่อของเขาเคยศึกษาเล่าเรียน นางคาโอริได้รับอิสริยาภรณ์ที่นั่น ในการกล่าวคำปราศรัยนั้นหล่อนกล่าวเป็นภาษาอังกฤษที่คล่องแคล่วโดยไม่ได้ดูคำปราศรัยที่สถานทูตได้เตรียมไว้ให้ล่วงหน้าว่า

“ในฐานะที่เป็นภรรยาของนักญี่ปุ่นคนหนึ่ง ข้าพเจ้าเคยได้รับเหรียญตราและอิสริยาภรณ์มาแล้วมากมาย แต่ที่มอบให้ข้าพเจ้าเป็นส่วนตัวนั้น ครั้งนี้ถือว่าเป็นครั้งแรก ข้าพเจ้าจึงรู้สึกปลาบปลื้มเป็นที่สุด ข้าพเจ้าอยากเก็บรักษาของขวัญอันล้ำค่าชิ้นนี้เป็นสมบัติประจำตระกูล เก็บรักษาไว้จนชั่วลูกชั่วหลาน อย่างไรก็ตามมันไม่เป็นการเหมาะที่ข้าพเจ้าจะเก็บไว้เป็นของตัวเองแต่ผู้เดียว ข้าพเจ้าจะนำไปมอบให้แก่เคียวริสึโจชิโตงะคุโรงเรียนเก่าของข้าพเจ้าที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ข้าพเจ้า เพื่อเป็นสมบัติของสถาบันต่อไป”

ภรรยาอธิการบดีมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ภรรยาประธานหอการค้าเมืองนิวยอร์กและภรรยาของรอกกีเฟลเลอร์ รวมทั้งแขกผู้มีเกียรติ

ที่เข้าร่วมในพิธีทั้งหลายพากันแสดงความชื่นชมในวาทะศิลป์ของหล่อนที่ไม่ต้องมีการเตรียมตัวร่างคำปราศรัยมาก่อนด้วยการปรบมือดังกึกก้องเนิ่นนาน

ต่อมานายฮาโตยาม่า อิชิโรพบว่าข้อความสดุดีนี้นั้นมีหลายตอนเป็นการกล่าวถึงเรื่องราวของนางฮารุโกะแม่ของเขามากกว่า เกิดความสับสนเกี่ยวกับคุณงามความดีระหว่างแม่กับภรรยาของเขา คำบางตอนทำให้เขารู้สึกกระดากไม่น้อย มีการกล่าวชมภรรยาของเขามากเกินความจริง แต่เขาก็รู้สึกดีใจเช่นกัน

นายมิกิ ทาเกะคิชิเป็นเพื่อนสนิทมากของนายฮาโตยาม่า อิชิโร ขณะเดียวกันมิกิ ก็เป็นคนที่ชื่นชมยกย่องนางคาโอริภรรยาของฮาโตยาม่า บางครั้งถึงกับบูชาหล่อนคล้ายเป็นนางในดวงใจ

ที่นายมิกิชื่นชมนางคาโอริมากมายเช่นนั้นไม่ใช่เป็นเพราะว่าเขาเองไม่มีคนที่เขารัก คาเนโกะภรรยาคู่ทุกข์คู่ยากของเขาจัดว่าเป็นสตรีระดับนางงามได้อย่างไม่มีปัญหา นายมิกิก็รักเธอสุดหัวใจ แต่ด้วยเหตุผลอันใดไม่ปรากฏ เขาก็มีความรักกับเกอิชาคนหนึ่งที่บ้านขายเหล้า นอกจากนั้นสตรีอีกกว่าโหลหนึ่งที่แอบชอบพอในตัวเขานั้น เขาก็ไม่เคยทำให้คนไหนต้องผิดหวังรอคอยแม้แต่คนเดียว นายมิกิก็เป็นผู้ชายที่มีเสน่ห์อย่างนี้แหละ แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่านายมิกิจะมีสตรีเข้ามาเกี่ยวพันจนชั่วสาวมาก

มาย ก็หาว่ามีผู้ใดที่มีลักษณะเป็นกุลสตรีเทียบกับนางคาโอรุได้ไหม นายมิกิที่เป็นเพื่อนเล่นหัวกับนายฮาโตยาม่ามาแต่เด็กนั้นเวลาเรียกนายฮาโตยาม่านั้น ก็เรียกเขาว่า “ฮาโตชิ” รวากับผู้ใหญ่เรียกเด็ก เห็นว่านายฮาโตยาม่าเป็นเด็กเป็นเล็กคนหนึ่ง แต่เมื่อได้เห็นนางคาโอรุเข้า นายมิกิก็อดคิดสิ่งไม่ได้ว่า เด็กอมมือคนนั้นถึงกับมีแฟนที่ชวนให้ต้องอิจฉา การเลือกตั้งของประเทศญี่ปุ่นในตอนนั้น เป็นตอนที่สามารถแยกย้ายกันไปหาเสียงตามที่ต่าง ๆ นายฮาโตยาม่ากับนางฮารุโกะเป็นผู้เป็นแม่และนางคารุโอะภรรยา ก็แยกย้ายไปเยี่ยมเยียนผู้คนต่าง ๆ ที่มีสิทธิ์ออกเสียงตามเขตที่ตนจะสมัคร

นางคาโอรุภรรยาของนายฮาโตยาม่า ก็เที่ยวไปไต่ถามบ้านตามบ้านต่าง ๆ หว่านล้อมให้ช่วยลงคะแนนให้นายฮาโตยาม่า สามิของหล่อนสามารถช่วยให้สามิได้คะแนนเสียงมากขึ้นเป็นกอง จนนายมิกิที่คิดอยู่เสมอว่าตัวเองเป็นผู้ใหญ่กว่านายฮาโตยาม่าต้องถอนใจด้วยความท้อแท้ว่า “เจ้าฮาโตยาม่ามีถึง 3 คน เราหัวเดียวกระเทียมลีบจะไปแข่งกับเขาได้อย่างไรกัน” แท้ที่จริงเขาเกรงว่าความงามสง่าของนางคาโอรุจะเป็นปัจจัยสำคัญช่วยให้นายฮาโตยาม่าได้คะแนนมากกว่าตน ผู้ชายบางคนก็แบบนี้แหละเมื่อทิ้งในความงามของสตรีคนไหนเข้าก็มักจะเข้าใจว่าความงามของหล่อนจะพิชิตทุกอย่างได้ นี่ถ้าหากว่าหล่อนมาขอนายมิกิ สงสัยเขาก็ต้องลงคะแนน

ให้นายฮาโตยาม่าอย่างไม่ต้องสงสัย อย่างไรก็ตามความบูชาในความแซ่บซ้อและความมีเสน่ห์ที่เขามีต่อนางคาโอรุ นั้น ก็เป็นแค่ความรักแบบเพลโต้ แอบรักไว้ในใจเท่านั้น ไม่ได้ล้ำเขตที่วิญญูชนพึงมีต่อภรรยาของมิตรสหาย

-5-

ตลอดเวลาที่ผ่านมา นายมิกิจะมองนางคาโอรุว่าเป็นสตรีที่แสนสวย ที่สามารถใช้ความงามชนะใจคน แต่มีเหตุการณ์ครั้งหนึ่งทำให้นายมิกิต้องมองนางคาโอรุในแง่มุมใหม่ว่าเป็นสตรีที่มีความหนักแน่น น่าศรัทธาคนหนึ่งนอกเหนือจากความงามที่เป็นคุณสมบัติที่มีมาแต่กำเนิด

ในวันที่นายฮาโตยาม่าได้รับพระบรมราชโองการให้จัดตั้งรัฐบาลนั้น พวกนายฮาโตยาม่าพร้อมด้วยที่ปรึกษามากมาย รวมทั้งนายมิกิได้ประชุมหารือกันที่บ้านนายอิชิบะชิ พ่อตาของลูกชายนายฮาโตยาม่า อยู่ ๆ ก็มีนักข่าววิ่งเข้ามาแจ้งข่าวที่กองกำลังยึดครองประเทศญี่ปุ่นมีคำสั่งให้ขับนายฮาโตยาม่า ไม่ให้เล่นการเมืองระยะหนึ่ง ช่ว่นั้นเป็นความจริง

นายฮาโตยาม่าที่ตีใจจนพองโตต้องผิดหวังราวได้ตกนรกทั้งเป็น นายมิกิเองที่มีสมณานามว่า “เฒ่าสารพัดพิษ” ถึงกับหมดแรงจนเข้าถือนายฮาโตยาม่า พุดด้วยความผินใจว่า

“ช่ว่นั้นต้องไม่เป็นความจริง” พยายามยั้มยั้มไม่ให้ทุกคนเสียกำลังใจ แต่ก็เป็นการ

ยิ้มแห้ง ๆ ที่ตาก็รู้อยู่แก่ใจแล้วว่าความฝันที่จะ
ได้เป็นนายกได้พังทลายลงแล้วอย่างน้อยก็ช่วงนั้น

ทันใดนั้นกลุ่มของนายฮาโดยามาก็ปั่นป่วน
ไปทั่ว มีคนโมโห มีคนร้องไห้พร้อมเสียง
สาปแช่งดังระงมจนฟังไม่เป็นศัพท์

ท่ามกลางความวุ่นวายและหตุหุสั่นหวั่นนั้น
นางคาโอริยืนนิ่ง ไม่ได้ประกาศพุดจา ทำทาง
เยือกเย็นหนักแน่น ไม่ได้หลั่งน้ำตาแม้แต่หยด
เดียว เดินไปยืนข้างหลังนายฮาโดยามาที่ผิวดวง
ราวฝันสลายด้วยท่าทางของสตรีที่หึงมีเพื่อปลอบ
โยนสามีในยามทุกข์เช่นนี้ นั่นคือนิ่งเงียบแต่
ไม่ใช่เพิกเฉย ภาพของนางคาโอริที่ตอบรับ
สถานการณ์ได้เยือกเย็นนี้ทำให้นายมิกิเกิดความ
ประทับใจยิ่งนัก คล้ายมีกำลังใจผุดขึ้นในตัวเอง
ครั้งหนึ่ง อิริยาบถของนางคาโอริได้ยังความ
มหัศจรรย์ให้เกิดขึ้นในใจของนายมิกิได้ถึงเพียง
นี้ กับสามีนั้นเขาก็ต้องมีผลไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน
“เออละ” นายมิกินึกในใจ “เพื่อสตรีที่น่า
เลื่อมใสผู้นี้ ข้าฯ จะต้องช่วยให้สามีหล่อนเป็น
นายกให้ได้”

นับแต่วันนั้นเป็นต้นมา นายมิกิก็พยายาม
วิ่งเต้นให้นายฮาโดยามาเรื่อยมา

วันนั้นทั้งวัน นายมิกิและคนอื่น ๆ ก็
พยายามเตรียมวางแผนระยะยาวและเตรียมรับ
มือกับสถานการณ์อันใหม่นี้ ตอนนี้ออกจากบ้าน
ของนายฮาโดยามา ในเย็นวันนั้น นายมิกิเหนื่อย
อ่อนจนต้องทรุดตัวลงนั่งพักที่สนามหญ้าในที่

ลาดชันชึ่งะโมริ เลขาฯ การเข้ามาเร่งให้กลับไป
พักผ่อนที่บ้าน แต่นายมิกิกลับกล่าวว่า

“เรื่องพักผ่อนนั้นเอาไว้ทีหลังก็ได้ ข้าฯ
ยังไม่เหนื่อย ไอ้ภรรยาของเขาแน่จริง ๆ สตรี
ญี่ปุ่นพึงปฏิบัติได้เช่นนั้นในสภาพการณ์นั้น
หล่อนถือเป็นแม่พิมพ์ของกุลสตรีญี่ปุ่นได้อย่าง
น่าภาคภูมิใจ”

ตามที่ชึ่งะโมริ เลขาฯ ของเขาเล่าให้ฟังก็
คือ นายมิกิไม่ชอบพูดอะไรซ้ำแล้วซ้ำอีก แต่
หลังจากเหตุการณ์นั้นแล้ว นายมิกิก็ยังกล่าวชม
นางคาโอริอยู่เสมอ

นางคาโอริสามารถสร้างความประทับใจใน
ตัวมิกิได้มากมายถึงเพียงนี้ แต่นายโยชิตะนั้น
กลับไม่ชอบเข้าใกล้นางเลยแม้แต่น้อยนายฮาโดยา
มามากับนายโยชิตะคบหากันมานานแล้วก่อน
สงครามโลกครั้งที่สอง นายฮาโดยามาได้พานาง
คาโอริไปเที่ยวต่างประเทศ “โฉมหน้าของโลก
เรา” ที่เขาเขียนในครั้งนั้นเป็นสาเหตุโดยตรงที่
ทำให้เขาถูกขับไม่ให้ก่อตั้งรัฐบาล ในการเดินทาง
ครั้งนั้น ได้ไปแวะเยี่ยมนายโยชิตะที่เป็นเอก-
อัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศอังกฤษที่กรุง
ลอนดอน ทั้งสองท่านคุยกันอย่างลวกคอกลาย
เป็นเพื่อนสนิทตั้งแต่นั้น และเนื่องจากทั้งสอง
คนมีพฤติกรรมที่ต่อต้านสงครามในสมัยสงคราม
โลก จึงเป็นที่พ่งเล็งของนายก โตโจ ฮิเดกิ
นายฮาโดยามาถูกกักตัวให้อยู่ในบ้านพัก คารุอิ-
ซาว่า ส่วนนายโยชิตะนั้นถูกขังไว้ในเรือนจำ

ด้วยเหตุที่ทั้งสองคนมีความสัมพันธ์ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ เมื่อฮาโตยาม่าถูกขับออกจากพรรค จึงได้ยกตำแหน่งประธานพรรคเสรีให้แก่ นายโยชิตะ และนายโยชิตะก็อาศัยจังหวะนี้ ได้เป็นนายกของญี่ปุ่น (เป็นนายกในช่วง 1946-1947, 1948-1954)

แต่แล้วทั้งสองท่านก็เกิดความท่างเหิน นายโยชิตะชอบวางมาดของประธานพรรค ไม่ค่อยยอมฟังความเห็นของนายฮาโตยาม่า แต่นายโยชิตะก็รู้ดีแก่ใจตัวเองว่าหากทำให้นายฮาโตยาม่าโมโหแล้ว ต้องเกิดความวุ่นวายในพรรคแน่ ๆ ดังนั้นแม้จะไม่ค่อยยอมฟังความคิดเห็นของนายฮาโตยาม่าก็ตาม นายโยชิตะก็พยายามเอาใจนายฮาโตยาม่า ถึงเวลาต้องการทำเช่นนั้น นายโยชิตะมักจะมียุธีการของตนเองคือจะไปเยี่ยมเยียนนายฮาโตยาม่าที่บ้านด้วยของฝากที่ถูกใจนายฮาโตยาม่า โยชิตะมักจะเลือกเอาเวลาที่นางคาโอริไม่อยู่บ้านจึงจะไปเยี่ยมนายฮาโตยาม่าเพราะโยชิตะกลัวหล่อนไม่น้อย ถ้าหล่อนอยู่ใกล้ ๆ ละก็จะพูดจาอะไรก็ไม่ถนัด หากมีแต่นายฮาโตยาม่าอยู่แล้ว จะหวานล่อมอะไรก็ไม่ค่อยยาก ถ้านางคาโอริอยู่ ของฝากที่แสนจะมีค่าก็ช่วยอะไรไม่ค่อยได้ ต้องผิดหวังกลับไป นายฮาโตยาม่าเป็นคนซื่อ จึงไม่ค่อยล่วงรู้แผนการอันแยบยลของนายโยชิตะ แต่ที่นี้ก็ได้หมายความว่านางคาโอริเป็นคนกระล่อนเอาแต่จับผิดคนอื่นหรือเก่งกาจกว่าสามี แต่ด้วยญาณ

พิเศษของสตรีที่มีมาแต่กำเนิด หล่อนพอจะคาดเดาได้ว่านายโยชิตะจะมาในไม่ไหน คนปราดเปรื่องอย่างโยชิตะก็ไม่รู้จะทำอย่างไรกับหล่อนดี นอกเสียจากถือคติที่ว่า “บุรุษควรหลีกเลี่ยงอันตรายที่เกิดจากสตรี” ด้วยเหตุนี้ นายโยชิตะจึงพยายามไม่เผชิญหน้ากับนางคาโอริ

นายฮาโตยาม่านั้นมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะสถาปนาการทูตกับสหภาพโซเวียตที่ยังมีสภาพเป็นประเทศคู่สงครามอยู่ จึงพยายามจัดตั้งรัฐบาลเพื่อวัตถุประสงค์นี้ หาใช่เพราะเกลียดชังโยชิตะจึงจัดตั้งรัฐบาลไม่

ด้วยเหตุที่นายฮาโตยาม่ามีเจตนาารมณ์ทางการเมืองเช่นนั้น ฉะนั้นตอนที่ท่านจะบินไปเจรจาที่มอสโกทั้ง ๆ ที่ร่างกายเป็นอัมพาตแล้ว นางคาโอริก็มีได้ห้ามปรามแต่อย่างไร หล่อนคิดว่า “ตายที่มอสโกก็เป็นความประสงค์ของสามีอยู่แล้ว” แต่หากไปตายระหว่างทางที่เดินทางไปมอสโกก็น่าเศร้ามาก หล่อนคิดว่าตนมีหน้าที่ที่ต้องติดตามไปเพื่อดูแลสามีของตน ตอนนั้นหล่อนอายุ 68 ปีแล้ว อาจต้องบอกว่าแก่เกินไปที่จะไปดูแลคนอื่น แต่เวลาอยู่ข้างกายนายฮาโตยาม่านั้น หล่อนกลับสามารถปฏิบัติหน้าที่ไม่ผิดอะไรกับคนที่ยังขำหัวใหม่ปลามัน

ในที่สุดวันออกเดินทางก็มาถึง นางคาโอริได้กล่าวกับนายอิชิบashi โยชิโอะ เลขาของนายกฮาโตยาม่าว่า

“ข้ากลับคงเหลือแต่รูแล้ว”

ดูจากวัยและสภาพร่างกายของสามี หล่อนคิดว่า นายกษาโตยาม่าคงไม่มีวาสนาได้กลับมาเห็นประเทศญี่ปุ่นอีก ต้องตายเพราะภารกิจนี้แน่ คณะนักข่าวที่ติดตามไปครั้งนั้น ต่างก็เป็นห่วงเช่นนั้นเช่นกัน แต่แล้วปรากฏว่านายกษาโตยาม่าแข็งแรงกว่าที่คิด ตอนอยู่บนเครื่องบินได้กินอาหารในส่วนที่เป็นของนางคาโอรุเข้าไปด้วย เพราะอาหารของตัวเองหมดแล้วยังไม่พอ

ระหว่างทางได้พักที่โรงแรมเชรฟ์ นายกษาโตยาม่าเกิดตกจากเตียงหน้าผากได้รับบาดเจ็บต้องปิดด้วยผ้าพลาสติก เขาแก้ไขว่า “สิ่วเริ่มออกอีกแล้ว” เมื่อถึงเมืองมอสโก ท่านสามารถเจรจากับนายบุรูกานินและครุสชอฟได้อย่างดีในเชิงการทูต เมื่อเห็นสภาพเช่นนั้นเข้า แม้คนที่ไม่ค่อยยอมใครง่าย ๆ อย่างเช่นนายโคโน อิชิโร ก็กล่าวชมว่า “ไม่มีลักษณะเป็นคนใช้เลย” ทั้งนายกษาโตยาม่าและนางคาโอรุ ต่างก็พอใจกับผลงานครั้งนั้นเป็นอย่างมาก

เมื่อนายกษาโตยาม่าพร้อมด้วยคณะกลับถึงสนามบินฮานาเนะของประเทศญี่ปุ่น มีธงชาติญี่ปุ่นโบกสะบัดเป็นทิวแถว สนามบินเนืองแน่นไปด้วยฝูงชนที่มาต้อนรับ เสียง “บันไซ” (ไชโย) ดังกึกก้องไปทั่วบริเวณ นายกษาโตยาม่าที่

เป็นคนเจ้าน้ำตานั้น น้ำตาอาบแก้มด้วยความตื้นตันใจ นางคาโอรุยิ้มละมุนที่ตนได้ติดตามไปดูแลสามีที่สามารถปฏิบัติภารกิจแห่งประวัติศาสตร์อันสำคัญให้ลุล่วงไปด้วยดี

เมื่อกลับมาถึงประเทศญี่ปุ่นนายกษาโตยาม่าก็ประกาศลาออกจากราชการทันที เมื่อปลอดจากภารกิจทางการเมืองแล้ว ก็มีชีวิตที่มีความสงบสุขกับลูกหลานที่โอโตะวะ ตอนที่ได้อ่านเพลงสดุดีพระเจ้ากับหลาน ๆ นั้นจะเป็นช่วงที่ท่านมีความสุขเป็นที่สุด นางคาโอรุได้มีโอกาสลิ้มรสชีวิตสมรสอันสงบสุขก็ดูเหมือนจะเริ่มเอาตอนนั้นเอง

หลังจากลาออกจากตำแหน่งนายฯได้ 4 ปี นายกษาโตยาม่าก็ได้ถึงแก่อสัญกรรมด้วยโรคหัวใจวายในเดือนมีนาคม ปี 1959 รวมสิริอายุได้ 77 ปี นับแต่นั้นเป็นต้นมา นางคาโอรุก็ใช้ชีวิตในวัยชราที่ปราศจากสามีที่ได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกันมากกว่าครึ่งศตวรรษด้วยตัวคนเดียว นางคาโอรุสตรีที่ได้รับการยกย่องจากวงการต่าง ๆ ได้ผ่านชีวิตในสมัยเมจิ สมัยไทโช จนถึงโชวะยาวนานเกือบหนึ่งศตวรรษ หล่อนสามารถทนต่อการพิสูจน์ของชีวิตรูปแบบต่าง ๆ มาจนทุกวันนี้ (1981)